

Висока школа струковних студија
за образовање васпитача
Нови Сад

Petra Drapšina 8

21000 Novi Sad

SEMINARSKI RAD
PSIHOLOGIJA RANOG RAZVOJA I DAROVITOSTI
METODA ŠEST ŠEŠIRA ZA RAZMIŠLJANJE

Mentor:

dr Lada Marinković, profesor

Student:

Rada Radić 7/2021M1

Novi Sad, novembar 2021

SADRŽAJ

UVOD	3
RAZMIŠLJANJE.....	3
PARALELNO RAZMIŠLJANJE	4
TEHNIKA ŠEST ŠEŠIRA	5
BELI ŠEŠIR.....	6
CRNI ŠEŠIR.....	6
ZELENI ŠEŠIR.....	6
CRVENI ŠEŠIR.....	6
ŽUTI ŠEŠIR	7
PLAVI ŠEŠIR.....	7
PRIMER	7
LIČNI OSVRT	9
LITERATURA	10

UVOD

Metodu „Šest šešira za razmišljanje“ osmislio je britanski psiholog i doktor medicine, Edward de Bono. Od njega je potekao pojam lateralnog, novog vida mišljenja koji spaja analitičko i kritičko razmišljanje. Razvio je i formalne tehnike usmerenog kreativnog razmišljanja. Izuzetno je poštovan kao vodeći autoritet u oblasti direktnog učenja mišljenja kao veštine. Rad dr de Bona se zasniva na njegovom shvatanju uma kao samoorganizujućeg informativnog sistema. Napisao je 65 knjiga koje su prevedene na 37 jezika i držao je predavanja u više od 57 zemalja i prisustvovao najvećim međunarodnim konferencijama. 1989. godine zamoljen je da predsedava specijalnom skupu dobitnika Nobelove nagrade. Podučavanje o veštini razmišljanja od njega su tražile brojne vodeće svetske poslovne korporacije, kao što su: IBM, NTT, Du Pont, Prudential, Shell, Erikson, McKinsevs, Ciba-Geigy, Ford i mnoge druge. Sprovodio je najobimniji program direktne nastave razmišljanja u školama, CoRT program. Taj program primenjuju mnoge svetske zemlje. Naziv prve lekcije je PMI, a cilj je da dete umesto pukog reagovanja na situaciju, izradi jednostavnu mapu. Ono to čini tako što gleda u „plus“ pravcu i beleži ono što opaža, potom gleda u „minus“ pravcu i naposljetku u „interesantnom“ pravcu (za svim onim što je vredno zabeležiti, ali što ne spada ni u „plus“, ni u „minus“ kategoriju.). Time je izrada mape okončana, a mislilac bira svoj put. Ono što je bitno je usmeriti pažnju i naći put za to i učiniti. Osnivač je Trusta za istraživanje, spoznaje i Međunarodnog kreativnog foruma koji su spojili mnoge vodeće svetske korporacije. Uspostavio je i Međunarodni biro za kreativnost pri UN, u Njujorku, kako bi pomogao članicama te organizaciju u stvaranju svežih ideja. Za L-igru, čiji je on pronalazač, kažu da je najjednostavnija autentična igra ikad osmišljena. (https://sr.wikipedia.org/wiki/Теорија_шест_шешира)

RAZMIŠLJANJE

Razmišljanje je ogromno čovekovo bogatstvo. Ipak nikada ne možemo u potpunosti biti zadovoljni, ovim svojim najvažnijim umećem. Bez obzira koliko smo dobri, trebalo bi uvek

stremiti boljem. Osnovna poteškoća vezana za razmišljanje jeste konfuzija. Pokušavamo da obavimo suviše toga odjednom. Emocije, informacije, logika, nada i kreativnost – sve se to nagomila u nama, kao da žongliramo sa previše loptica. Ono što de Bono predlaže u istoimenoj knjizi jeste veoma jednostavan koncept koji misliocu dozvoljava da u određenom trenutku obavlja samo jednu stvar. On postaje sposoban da odvoji emocije od logike, kreativnost od informacije. Reč je o konceptu šest šešira za razmišljanje. Stavljanje nekog od tih šešira izaziva određeni vid razmišljanja. Šest šešira su krajnje praktični i u tome je glavna vrednost ovog koncepta. Koncept Šest šešira za razmišljanje nam omogućava vladanje naših misli i razmišljanja kao dirigent koji predvodi orkestar. Tako je Edward de Bono razvio „alate“ za razmišljanje, za argumentovanje i analizu, ali i za nekoliko alata za suočavanje sa običnim, svakodnevnim razmišljanjem, pod kojim se podrazumeva način razmišljanja koji koristimo u razgovoru i na sastancima. Argument je veoma koristan „alat“ za razmišljanje, ali kao glavni „alat“ je neadekvatan. Argumentu nedostaju konstruktivna i kreativna energija, kao i energija oblikovanja. Isticanje mana može dovesti do blagog poboljšanja, ali neće stvoriti nešto novo. Ovaj način predstavlja tradicionalni način razmišljanja i donošenja odluka. Edward de Bone je ovakav način razmišljanja nazvao standardnim načinom razmišljanjem. Metod standardnog načina razmišljanja je deo prošlosti jer se ovakav metod ne može primeniti u današnjem svetu. (Bono, 2000, str. 9)

PARALELNO RAZMIŠLJANJE

Metod „Šest šešira“ je praktičan način za sprovođenje paralelnog razmišljanja.

Paralelno razmišljanje je alternativa argumenta, jer je u procesu stvaranja tradicionalni argument potpuno beskoristan. Kod paralelnog razmišljanja svako iznosi svoje misli paralelno sa drugima, pri tom ne napadajući mišljenje drugih.

Kod tradicionalnog načina razmišljanja sukobljavanjem A i B su u konfilku. Svaka strana se trudi da iskritikuje tačku gledišta one druge strane. Metod „Šest šešira“ omogućava paralelno razmišljanje. Tada A i B zajedno „nose“ šešire tokom ispitivanja svih okolnosti nekog slučaja. Konfrontacija se zamenjuje kooperativnim istraživanjem subjekta.

Kada razmišljamo, obično pokušavamo da mnogo toga uradimo odjednom. Istovremeno sagledavamo ideje, stvaramo ih, ali i sudimo o nečijim idejama. Ova metoda nam omogućava da

razdvojimo različite aspekte razmišljanja i na taj način svakom od njih možemo posvetiti punu pažnju. (Anonimno, 2009)

TEHNIKA ŠEST ŠEŠIRA

Ova metoda je izuzetno efikasna i rasprostranjena, koriste je menadžeri velikih kompanija, a u isto vreme je i veoma jednostavna, pa je mogu koristiti i deca predškolskog i školskog uztasta. Podstiče saradnju, povećava produktivnost, kreativnost i inovativnost. Korišćenje ove tehnike se zasniva na usmeravanju procesa mišljenja u nekoliko različitih pravaca, tako da jedan problem ili ideja može da se razmatra na više načina. Cilj je uočavanje mogućnosti da se sve može posmatati iz više uglova i da, iako smo naučili da stvarim pojave, probleme posmatramo na jedan način možemo uspeti da sagledamo sve to i iz drugog ugla. Potreba za ovakvom tehnikom pojavila se iz ptostog razloga što je većina ljudi sklona da razmišlja uvek i o svemu na takoreći isti način. Ova tehnika može da se primenjivati individualno ili grupno.

Metoda „Šest šešira“ se može koristiti na različite načine:

- za razvoj kreativnosti, smišljanje novih ideja
- za unapređivanje komunikacije i timskog rada
- za kritičko i analitičko mišljenje, rešavanje problema i donošenje odluka.

Svrha šest šešira – pet vrednosti

1. Prva vrednost je u igranju definisanih uloga.
2. Druga njihova vrednost leži u usmerivanju pažnje.
3. Treća vrednost je njihova praktična primenljivost.
4. Četvrta vrednost je moguća zasnovanost na moždanoj herniji.
5. Peta vrednost je njihova upotrebljivost za ustanovljavanje pravila igre. (Bono,2000, str.41)

Simbolika i funkcije šest šešira, šest boja

Svaki od šest šešira za razmišljanje ima svoju boju: belu, crvenu, crnu, žutu, zelenu, plavu. Boja istovremeno daje i ime šeširu i povezana je s njegovom funkcijom. (Bono,2000, str.43)

BELI ŠEŠIR

Beli šešir zanimaju informacije. Kada stavimo beli šešir tada postavljamo neka od sledećih pitanja: Šta znamo? Koje informacije su nam potrebne? Koja pitanja je potrebno da postavimo u vezi sa ovom idejom?

Beli šešir se koristi kako bi usmerili pažnju na informacije koje imamo ili koje nam nedostaju. Razmišljanje pod belim šeširom podrazumeva disciplinu i usmerenost. Mislilac teži da u prezentiranju informacija bude što neutralniji i objektivniji. Belo kao totalitet boja ukazuje na neutralnost. (Bono, 2000, str. 72)

CRNI ŠEŠIR

Ovo je svakako jedan od šešira koji se najčešće koristi. Crni šešir nas poziva na oprez. On nas „čuva“ od nepromišljenih odluka koje bi mogle biti štetne. Upozorava nas na rizik i na moguće nedostatke naših odluka. Kada stavimo crni šešir, razmišljamo o rizicima i mogućim negativnim posledicama ideje. (Bono, 2000, str.100)

ZELENI ŠEŠIR

Zeleno podseća na vegetaciju, koja upućuje na rast, energiju i život. Zeleni šešir je kreativni šešir. On je namenjen planiranju i stvaranju novih ideja, predlaganju promena i alternativa predloženim idejama. Omogućuje raspravu o različitim mogućnostima. Kada koristimo zeleni šešir, postavljamo pitanje: „Može li se ovo napraviti na još neki način?“.

CRVENI ŠEŠIR

Crveni šešir upućuje na vatru i toplinu. Ima veze sa intuicijom i osećanjima. Kada je crveni šešir u upotrebi imate priliku da iskažete svoje osećaje i intuiciju bez bilo kakvog objašnjavanja. Sa ovim šeširom pokušavate da razumete i odgovore onih ljudi koji ne razumeju sasvim vaše razloge. (Bono, 2000, str.97)

ŽUTI ŠEŠIR

Žuto podseća na sunce i optimizam. Pod žutim šešišom nastojimo pronaći sve ono što je pozitivno. To možemo učiniti postavljajući neka od sledećih pitanja: „Šta su prednosti ove ideje?“, „Ko će imati koristi od ove ideje?“, „Kako će se korisni efekti dogoditi?“

PLAVI ŠEŠIR

Plavi šešir je namenjen razmatranju samog procesa mišljenja. Na primer, možemo se zapitati šta ćemo sledeće učiniti ili u čemu smo do sada uspeli. Plavi šešir možemo koristiti na početku rasprave kako bi odlučili o čemu ćemo raspravljati i šta očekujemo od rasprave. On nam može pomoći u dogovaranju rasporeda korišćenja ostalih šešira. Plavi šešir može poslužiti za razmatranje učinjenog na kraju rasprave. (Bono,2000)

Šešir bele, plave, crvene, žute, zelene i crne boje metaforički uspostavljaju „pravila igre“ tokom mišljenja koje se može primenjivati individualno ili grupno.

PRIMER

Jedan od mogućih načina primene metode „Šest šešira“ kroz rad sa decom pokušaću da predstavim kroz primer analize priče „Lastavice“, A.M.

Beli šešir

Zadatak: Šta znamo o lastama? Navesti nekoliko činjenica, informacija o lastama i njihovim karakteristikama?

Crni šešir

Zadatak: Šta misliš o rušenju tuđeg gnezda (kuće)?

Zeleni šešir

Zadatak: Šta bi ti uradio kada bi zatekao porušeno i uništeno svoje gnezdo (kuću)?

Žuti šešir

Zadatak: Šta je to dobro po tvom mišljenju u ovoj priči?

Crveni šešir

Zadatak: Zamisli da si ti lasta, kako bi se osećao/osećala da ugledaš svoje srušeno gnezdo?

Plavi šešir

Zadatak: Koja je pouka ove priče?

Cilj je da deca usvoje kritičko mišljenje korišćenjem tehnike „Šest šešira“, da rešavaju problem tako što o istoj temi razmišljaju iz nekoliko različitih uglova, pronalaze dokaze i činjenice, uče se timskom radu i shvataju koliko je važan doprinos pojedinca za uspeh cele grupe.

LIČNI OSVRT

Nešto što nam de Bono prenosi, kako sa ovom dobro poznatom tehnikom šest šešira, tako i sa drugim pristupima sadržanim u knjigama, kao što su „Praktično razmišljanje“, „Lateralno razmišljanje: priručnik za kreativnost“, „Fluidna logika“, svi treba da naučimo da bolje razmišljamo. Pored toga, unutar toga „mi“ treba da prepoznamo činjenicu, a to je da to možemo da uradimo, da mislimo i učimo. Otvaranje perspektiva drugim pristupima, učenje da budu fleksibilniji, refleksivniji u našim šemama razmišljanja, omogućili bi nam ne samo da donosimo bolje odluke, već i da poboljšamo kvalitet naših odnosa i naše produktivnosti. Ono što ova tehnika iziskuje predstavlja šest pravaca misli sadržanih u šest imaginarnih šešira. Beli šešir nas uči da gledamo stvari sa objektivne tačke gledišta, bez predrasuda, jasnije bez emocionalnih distorzija. Dok nam je beli šešir omogućio da iskoristimo logiku, crveni šešir nam pruža priliku da naglas iznesemo naše stavove, mišljenje, intuiciju o informacijama koje imamo. Crni šešir nam pomaže da budemo kritični i vidimo i negativne strane. Dok nam je crni šešir ponudio taj logičko-negativan pristup, žuti šešir nas uči da primenimo logičko pozitivnan način razmišljanja. Zeleni šešir zahteva od nas originalnost, kreativnost, u ovom šeširu sadržana je lateralna misao, koja nas poziva da budemo provokativni i da pronalazimo više alternativa i predloga. Plavi šešir predstavlja struktuirano razmišljanje, koje nas fokusira i vodi u svakom koraku, ukazuje na alternative, predlaže nove strategije i održava kontrolu u svakoj sekvenci. Stoga se u ovoj dinamici koristi dvaput, na početku i na kraju. Na početku da odlučimo koje šešire ćemo nositi, kojim redosledom treba slediti i na kraju doneti odluku.

Šest šešira Edwarda de Bona dobra je strategija za poboljšanje kvaliteta donošenja odluka. Zahvaljujući ovoj metodi primenjujemo stilove razmišljanja neophodne za procenu problema iz svih perspektiva i mogućih pristupa. Ukoliko definišemo sve moguće probleme koji nas mogu snaći, možemo unapred da ponudimo i rešenja tih istih problema, što predstavlja i ključ našeg uspeha. Smatram da je metoda „Šest šešira“ veoma pogodna i može biti veoma korisna pri pravljenju početne skice projekta i tokom istraživanja tema koje se nametnu kroz sam tok projekta.

LITERATURA

- Bono, E. (2000). *Šest šešira za razmišljanje*, Beograd: Finesa
< <https://www.scribd.com/doc/137170740/Edvard-de-Bono-Sest-sesira-za-razmisljanje-pdf>>. Preuzeto 29. oktobra 2021.
- Edward de Bono (03. mart 2021). Preuzeto 01. novembra 2021. iz Wikipedia:
https://sr.wikipedia.org/wiki/Теорија_шест_шешира
- Osmislite svoj put do uspeha (2009, april). *Profit magazin*, izdanje 13.
< http://www.profitmagazin.com/izdanja/broj_13.166.html>. Preuzeto 01. Novembra 2021.